

Ringvirkningsanalyse Troms - Leverandøranalyse

Thomas Nyrud, Roy Robertsen, Edgar Henriksen & Tom Sebulonsen (Capia AS)

Nofima er et næringsrettet forskningsinstitutt som driver forskning og utvikling for akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien.

Nofima har om lag 350 ansatte.

Hovedkontoret er i Tromsø, og forskningsvirksomheten foregår på fem ulike steder: Ås, Stavanger, Bergen, Sunndalsøra og Tromsø

Hovedkontor Tromsø:

Muninbakken 9–13
Postboks 6122 Langnes
NO-9291 Tromsø

Ås:

Osloveien 1
Postboks 210
NO-1433 ÅS

Stavanger:

Måltidets hus, Richard Johnsensgate 4
Postboks 8034
NO-4068 Stavanger

Bergen:

Kjerreidviken 16
Postboks 1425 Oasen
NO-5844 Bergen

Sunnalsøra:

Sjølsengvegen 22
NO-6600 Sunndalsøra

Alta:

Kunnskapsparken, Markedsgata 3
NO-9510 Alta

Felles kontaktinformasjon:

Tlf: 02140
E-post: post@nofima.no
Internett: www.nofima.no

Foretaksnr.:

NO 989 278 835 MVA

Rapport

<i>Tittel:</i> Ringvirkningsanalyse Troms - Leverandøranalyse	ISBN: 978-82-8296-536-1 (pdf) ISSN 1890-579X
<i>Title:</i> Ripple effects of the Seafood Industry in Troms – with focus on suppliers	<i>Rapportnr.:</i> 2/2018
<i>Forfatter(e)/Prosjektleder:</i> Thomas Nyrud, Roy Robertsen, Edgar Henriksen & Tom Sebulonsen (Capia AS)	<i>Tilgjengelighet:</i> Åpen
<i>Avdeling:</i> Næringsøkonomi	<i>Dato:</i> 8. januar 2018
<i>Oppdragsgiver:</i> Næringsforeningen i Tromsøregionen	<i>Ant. sider og vedlegg:</i> 23
<i>Stikkord:</i> Ringvirkninger, sjømatnæring, leverandørindustri, Troms	<i>Oppdragsgivers ref.:</i> Nils Kristian Sørheim Nilsen
<i>Sammendrag/anbefalinger:</i>	<i>Prosjektnr.:</i> 11811
<p>Sjømatnæringen kjøper varer og tjenester fra et stort antall leverandører med god spredning både geografisk og i type næringsaktivitet. Samtidig som leverandørindustrien er viktig for sjømatnæringen gjennom sitt vare- og tjenestetilbud, så er også sjømatnæringen viktig for mange av sine leverandører.</p> <p>Gjennom sine innkjøp er sjømatbedriftene i Troms en viktig bidragsyter til omsetning, aktivitet og sysselsetting hos mange bedrifter også utenfor egen verdikjede. Mange leverandører har spesialisert seg inn mot sjømatsektoren, og kan ha hele eller store deler av sin kundebase her. Vi har i denne rapporten sett nærmere på innkjøp fordelt på fiskeflåten, fangstbasert fiskeindustri og havbruk.</p> <p>Totalt ble det gjort innkjøp for over 7 milliarder kroner fra bedriftene i undersøkelsen som omfattet sjømatsektoren, fiskeflåte, fiskeindustri og havbruk. Innkjøpene fra leverandører i Troms stod for over 3,3 milliarder kroner i 2015.</p>	
<i>English summary/recommendation:</i>	
<p>Through their purchases, seafood companies in Troms are an important contributor to sales, activity and employment in many companies, also outside their own value chain. Many suppliers have specialized in the seafood sector and can have all or a large part of their customer base here. In this report, we have considered closer purchases by fishing fleet, catch-based fishing industry, and aquaculture. In total, more than 7 billion NOK were purchased from the companies in the survey, which included the seafood, fishing fleet, fishing industry and aquaculture. The purchases from suppliers in Troms accounted for over 3.3 billion NOK in 2015.</p>	

Forord

På oppdrag for Næringsforeningen i Tromsøregionen har vi gjennomført prosjektet **Ringvirkninger av sjømatnæringen i Troms**. Denne rapporten er en av 3 rapporter som leveranser til prosjektet.

Viktige finansielle bidragsytere er Troms Fylkeskommune og medlemsbedrifter i Næringsforeningen i Tromsøregionen.

Vi takker for et utmerket samarbeid i et spennende og utfordrende prosjekt. En spesiell takk til bedrifter i næringen som har bidratt med data som er grunnmuren i prosjektet.

Initiativtaker:

Hovedfinansier:

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuoikkan

Utarbeider:

Sponsorer:

Innhold

1	Sammendrag	1
2	Innkjøp	2
2.1	Flåten.....	2
2.1.1	Innkjøp etter fylke	2
2.1.2	Innkjøp etter kommune.....	3
2.1.3	Innkjøp per region	3
2.1.4	Innkjøp per hovednæringsgruppe	3
2.1.5	Innkjøp fra kategorien Varehandel.....	4
2.1.6	Innkjøp fra kategorien Industri.....	4
2.1.7	Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien	5
2.1.8	Tromsø.....	5
2.1.9	Harstad	6
2.2	Beregninger av flåtens totale innkjøp	6
2.2.1	Leverandørkategorier	7
2.3	Fangstbasert fiskeindustri	9
2.3.1	Innkjøp etter fylke	9
2.3.2	Innkjøp per region	10
2.3.3	Innkjøp per hovedkategori	10
2.3.4	Innkjøp fra kategorien Jordbruk, skogbruk og fiske	11
2.3.5	Innkjøp fra Industri kategorien.....	11
2.4	Havbruk	12
2.4.1	Innkjøp etter fylke	12
2.4.2	Innkjøp etter kommune.....	13
2.4.3	Innkjøp per region	14
2.4.4	Innkjøp per hovedkategori	14
2.4.5	Innkjøp fra Industri kategorien.....	15
2.4.6	Innkjøp fra Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien	16
2.4.7	Innkjøp fra Varehandel, verkstedkategorien.....	16
3	Fylkesregionale innkjøp av sjømatnæringen i Troms	18
3.1	Innkjøp fra bedrifter i Midt-Troms	18
3.2	Innkjøp fra Nord-Troms	19
3.3	Innkjøp fra Sør-Troms.....	19
3.3.1	Harstad – Skånland.....	20
3.4	Innkjøp fra Tromsøregionen	21
4	Sysselsetting i leverandørindustrien	22
5	Referanser	23

Figurer

Figur 1	Tromsflåtens innkjøp etter fylke	2
Figur 2	Tromsflåtens innkjøp etter kommune.....	3
Figur 3	Tromsflåtens innkjøp etter region.....	3
Figur 4	Tromsflåtens innkjøp etter hovednæringsgruppe	4
Figur 5	Tromsflåtens innkjøp fra næringskategorien Varehandel.....	4
Figur 6	Tromsflåtens innkjøp fra næringskategorien Industri.....	5
Figur 7	Tromsflåtens innkjøp etter næringskategori fra bedrifter lokalisert i Tromsø kommune.....	5
Figur 8	Tromsflåtens innkjøp etter næringskategori fra bedrifter lokalisert i Harstad.....	6
Figur 9	Fordeling av Tromsflåtens innkjøp på vare- og tjenestegrupper	7
Figur 10	Totale innkjøp fra fiskeindustrien - fylkesfordelt	9
Figur 11	Totale innkjøp fra fiskeindustrien – fylkesfordelt (eks. råstoff)	10
Figur 12	Totale innkjøp regionfordelt	10
Figur 13	Innkjøp av fiskeindustrien pr. hovedkategori.....	11
Figur 14	Innkjøp fra kategorien Jordbruk, skogbruk og fiske	11
Figur 15	Innkjøp fra kategorien Industri.....	12
Figur 16	Totale innkjøp fylkesfordelt fra havbruksnæringen	13
Figur 17	Havbruksnæringen i Troms sine innkjøp fylkesfordelt – totalt 5,4 milliarder i 2015.....	14
Figur 18	Næringens innkjøp fra ulike regioner i 2015	14
Figur 19	Havbruksnæringens i Troms sine innkjøp fordelt etter hovedkategori	15
Figur 20	Innkjøp fra Industri kategorien.....	15
Figur 21	Innkjøp fra Industri kategorien (ekskl. fôr).....	16
Figur 22	Innkjøp fra Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien	16
Figur 23	Innkjøp fra Varehandel, verkstedkategorien.....	17
Figur 24	Regionfordelte innkjøp fra sjømatnæringen samlet	18
Figur 25	Innkjøp fra bedrifter i Midt-Troms	18
Figur 26	Innkjøp fra Nord-Troms.....	19
Figur 27	Innkjøp fra Sør-Troms.....	20
Figur 28	Utdrag fra innkjøp Harstad-Skånland	20
Figur 29	Innkjøp fra aktører i Tromsøregionen	21

Tabeller

Tabell 1	Totale vare- og tjenesteinnkjøp for Tromsflåten (millioner kroner). Fordelt etter lengdegruppe (faktisk lengde).....	6
Tabell 2	Tromsflåtens innkjøp av varer og tjenester - fordelt på næringskategorier	8
Tabell 3	Liste over bedrifter hvor vi har fått innkjøpsregnskap fra 2015	13

1 Sammendrag

Totalt ble det gjort innkjøp for over 7 milliarder kroner fra bedriftene i undersøkelsen som omfattet sjømatsektoren, flåte, fiskeindustri og havbruk. Innkjøpene fra selskaper i Troms stod for over 3,3 milliarder kroner.

Nord-Troms består av kommunene Kvæningen, Nordreisa, Skjervøy, Kåfjord, Lyngen og Storfjord. Totalt ble det gjort innkjøp i Nord-Troms regionen for 120 millioner kroner. Hoveddelen av innkjøpene er knyttet til oppdrett. Slaktning står for 8 % av alle innkjøp og tilsvarer 20 millioner kroner. Kjøp av settefisk utgjør 17 millioner. Vi finner også aktører innen innsamling og prosessering av slakteavfall fra oppdrett.

Under kategorien Eiendomsforvaltning finner vi egentlig sjøtransport. Gjennom eget selskap og gjennom selskap de er største eier i, har Sjøtransport blitt en stor aktør i Nord-Troms. Gjennom begge disse selskapene disponeres det 8 fartøy som primært benyttes til frakt innen fiskefôr, enten råstoff til fabrikker eller ferdigfôr ut til kunder. Totalt omsatte disse selskapene for 150 millioner nasjonalt.

Det er verdt å merke seg at Elektrisk installasjonsarbeid utgjør over 3 millioner kroner på innkjøpssiden. Det samme gjør Rør og ventilasjon, også det med 3 millioner kroner.

Midt-Troms består av kommunene Berg, Torsken, Tranøy, Lenvik, Målselv, Bardu, Sørreisa og Dyrøy. Totalt kjøpte bedriftene i undersøkelsen inn fra bedrifter i Midt-Troms regionen for 260 millioner kroner. Den største kategorien utgjør kjøp av råstoff til fiskeindustrien. Dette utgjorde 77 millioner kroner. Dernest var produksjon av tau og nett (fiskeutstyr og oppdrettsutstyr) med innkjøp for 58 millioner kroner. Her legges igjen i elektrikertjenester for 5 millioner kroner.

Sør-Troms regionen består av kommunene Salangen, Lavangen, Gratangen, Ibestad, Skånland, Harstad og Kvæfjord. Totalt utgjorde kjøp fra denne regionen 788 millioner kroner. Den største bolken var kjøp av råstoff fra fiskeflåte med 302 millioner kroner. Akvakultur er viktig i dette området og kategorier knyttet til produksjon og bearbeiding utgjorde også over 300 millioner kroner.

I Sør-Troms har de også en tradisjon innen bygging og reparasjon av båter. Innen segmentet mekanisk og elektro kjøpes det for 57 millioner fra disse type bedrifter i Sør-Troms. De fleste av bedriftene ligger i aksene Harstad-Rødskjær-Grovfjord.

Tromsø-regionen består av Tromsø, Balsfjord og Karlsøy kommuner. Totalt ble det kjøpt tjenester fra denne regionen for nesten 2,2 milliarder kroner, av dette utgjorde kjøp av fiskefôr 60 %. I tillegg er Engros av fisk en stor bolk på 368 millioner kroner. Det meste av disse pengene går via Råfisklaget som opptrer som mellommenn mellom fiskere og fiskekjøpere. 161 millioner kroner er knyttet til akvakulturproduksjon mens 64 millioner er bunkers.

Vi ser også at Tromsø er viktig i forhold til tilleggstjenester. Her ligger Tolltjenester for 22 millioner, konsulenttjenester av forskjellig slag for over 40 millioner kroner og tjenester tilknyttet reparasjon og installasjon på båter og anlegg for over 30 millioner kroner. Tromsø blir derfor et stort nav for aktører i hele fylket der man kan komme å få gjennomført de fleste tjenester.

2 Innkjøp

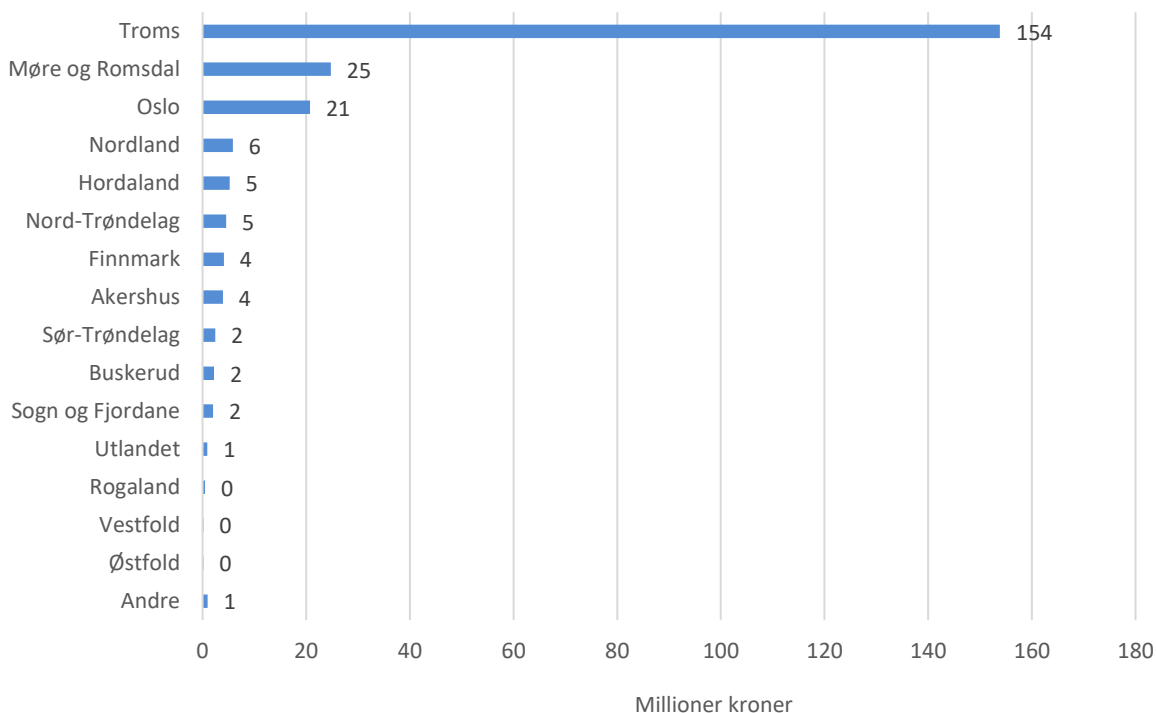
Sjømatnæringen kjøper varer og tjenester fra et stort antall leverandører med god spredning både geografisk og i type næringsaktivitet. Samtidig som leverandørindustrien er viktig for sjømatnæringen gjennom sitt vare- og tjenestetilbud, så er også sjømatnæringen viktig for mange av sine leverandører. Gjennom sine innkjøp er sjømatbedriftene en viktig bidragsyter til omsetning, aktivitet og sysselsetting hos mange bedrifter også utenfor egen verdikjede. Mange har spesialisert seg inn mot sjømatsektoren, og kan ha hele eller store deler av sin kundebase her. I dette kapitlet ser vi nærmere på de innkjøpene sjømatnæringen gjør fra andre aktører, både i og utenfor Troms. Disse analysene gjøres fordelt på flåten, fangstbasert fiskeindustri, og havbruk.

2.1 Flåten

I denne delen gis en oversikt over Tromsflåtens innkjøp av varer og tjenester i 2015. Oversikten er satt opp med utgangspunkt i regnskapsdata fra et utvalg av den totale fartøymassen i fylket. Fiskeflåten i Troms besto i 2015 av 727 aktive fiskefartøy, hvor vi i kapittel 2.1.1 til 2.1.9 går gjennom detaljerte innkjøpsdata fra cirka 90 av disse fartøyene. I kapittel 2.2 er det satt opp noen estimater på Tromsflåtens totale innkjøp av varer og tjenester, med basis i utvalget og annen offentlig tilgjengelig statistikk.

2.1.1 Innkjøp etter fylke

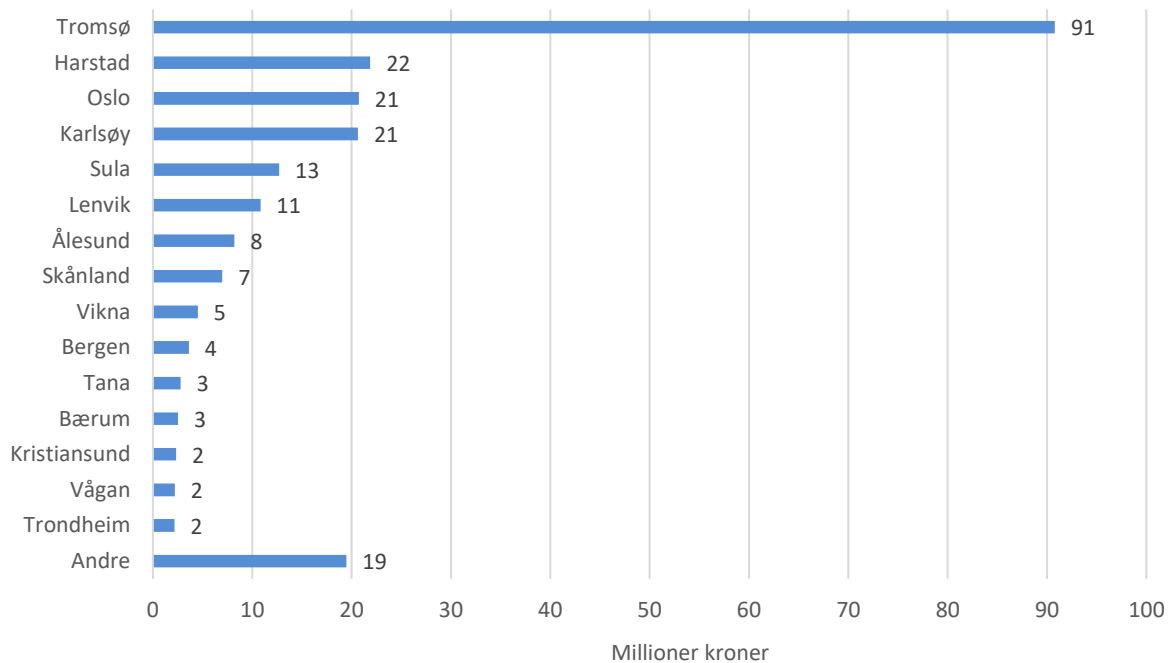
Fiskefartøyene i vårt utvalg kjøpte inn varer og tjenester for 232 millioner kroner i 2015. To tredjedeler av innkjøpene ble gjort i Troms fylke, hvor det ble kjøpt varer og tjenester for 154 millioner kroner. Fordelingen per fylke finnes i Figur 1.

Figur 1 Tromsflåtens innkjøp etter fylke

2.1.2 Innkjøp etter kommune

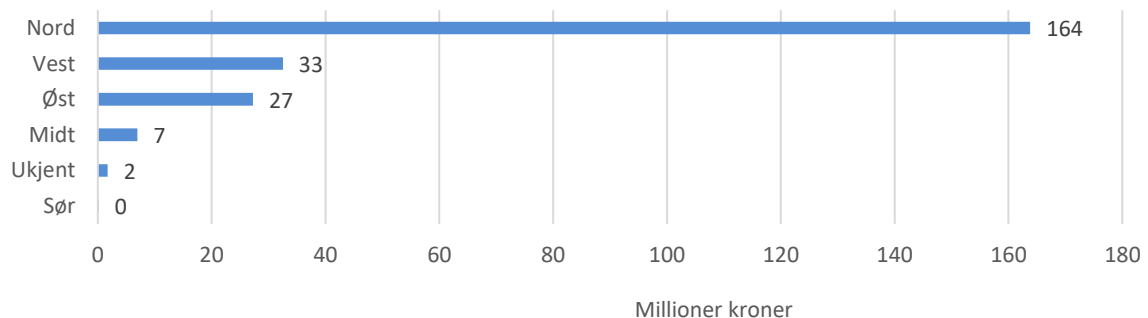
Tromsflåten gjorde 39 % av sine innkjøp i Tromsø. Her utgjorde bunkers en veldig stor andel. Salg av fartøyer var en annen stor kategori. Dette kommer vi tilbake til senere. Figuren under viser hvilke kommuner som er størst.

Figur 2 Tromsflåtens innkjøp etter kommune

2.1.3 Innkjøp per region

Flåten i Troms gjorde over 70 % av sine kjøp i Nord-Norge. Innkjøp fra Østlandet besto i stor grad av nasjonale selskaper og organisasjoner. Regioninndelingen i figuren er som følger: Nord (Nordland, Troms og Finnmark), Midt (Nord- og Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal), Vest (Hordaland, Rogaland og Sogn og Fjordane), Sør (Aust- og Vest-Agder), Øst (Oslo og resterende Øst- og innlandsfylker).

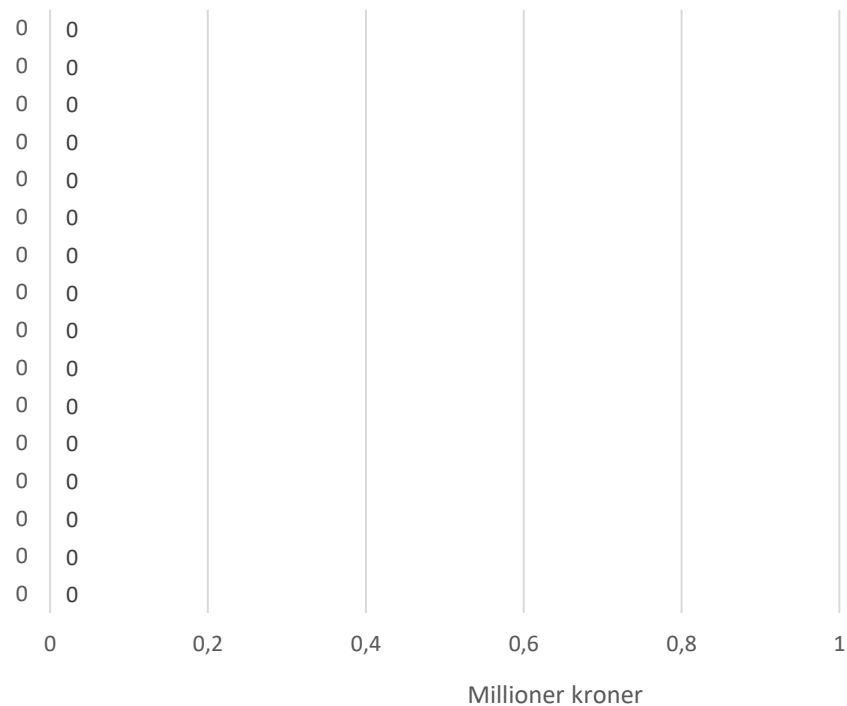

Figur 3 Tromsflåtens innkjøp etter region

2.1.4 Innkjøp per hovednæringsgruppe

I Figur 4 er innkjøpene satt opp etter hvilken næringskategori leverandøren faller under. Fordelingen er per hovednæringsgruppe, mens de påfølgende delkapitlene ser nærmere på fordelingen mellom de

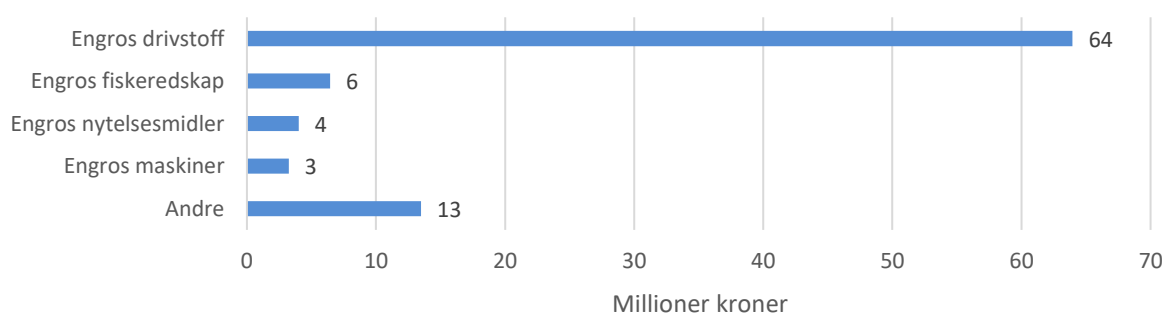
underliggende næringskategoriene. Som figuren viser, så gjøres 70 % av innkjøpene i de to kategoriene Varehandel og Industri. Totalt utgjorde disse kategoriene 166 millioner kroner.

Figur 4 Tromsflåtens innkjøp etter hovednæringsgruppe

2.1.5 Innkjøp fra kategorien Varehandel

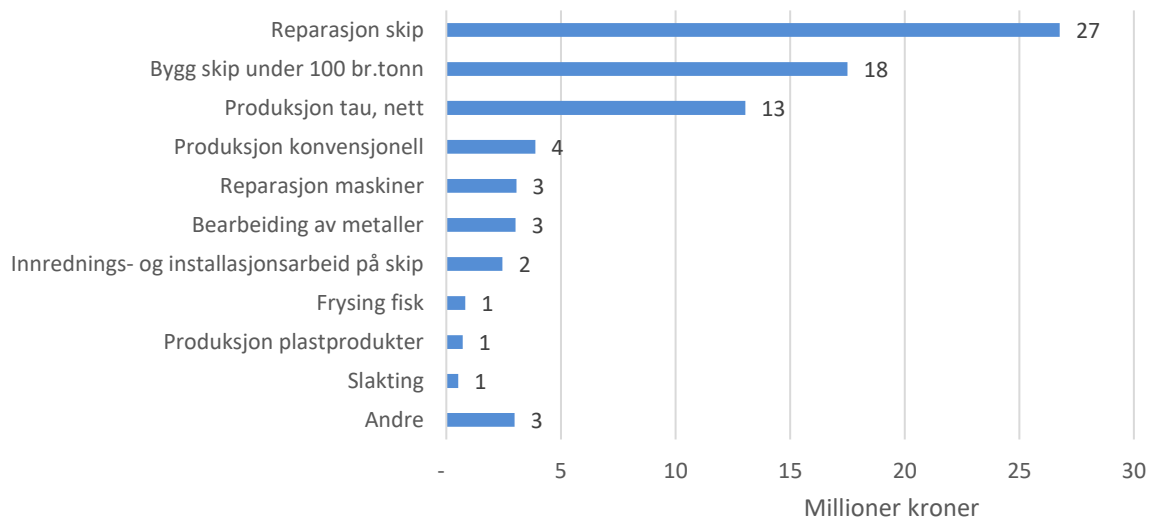
Denne kategorien består av mange underkategorier. Den mest dominerende er drivstoff, som står for 70 % av innkjøpene i denne kategorien. Totalt ble det kjøpt inn for over 91 millioner kroner og av dette var 64 millioner kroner drivstoff.

Figur 5 Tromsflåtens innkjøp fra næringskategorien Varehandel

2.1.6 Innkjøp fra kategorien Industri

Innkjøp fra Industriekategorien står for 75 millioner kroner i 2015 og domineres av tre områder; Vedlikehold og reparasjon av fartøyer, nybygg av mindre fartøyer og produksjon av fiskeutstyr. Vedlikehold og nybygg av skip står for nesten 60 % av innkjøpene, mens innkjøp av fiskeutstyr står for 17 %.

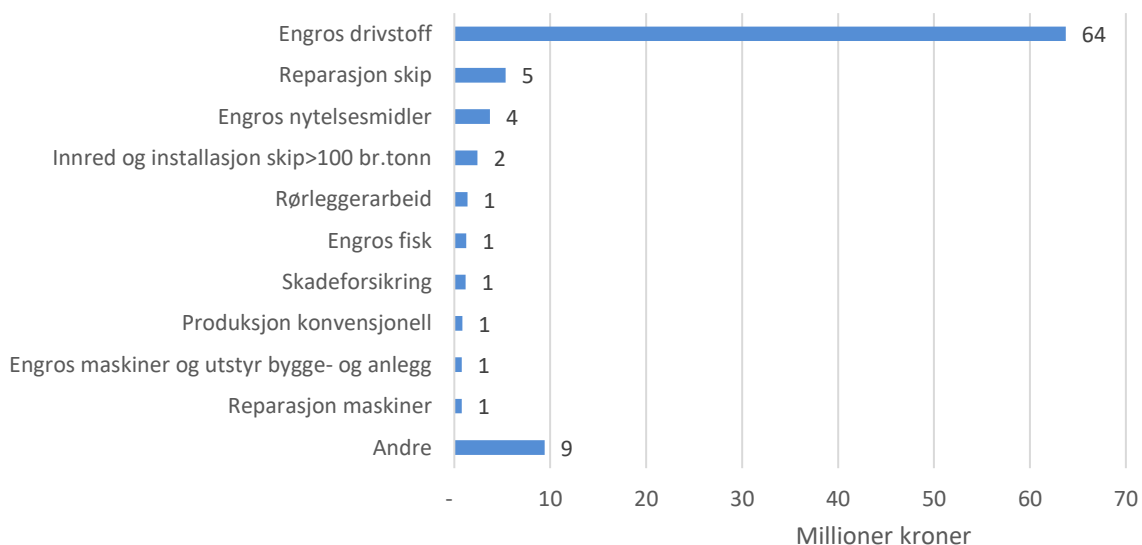
Figur 6 Tromsflåtens innkjøp fra næringskategorien Industri

2.1.7 Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien

Innenfor Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien defineres alt som innkjøp innen hav og kystfiske. Det meste av disse innkjøpene er kjøp av fiskefartøyer eller andeler i fiskefartøy. For Troms utgjorde dette omlag 20 millioner kroner.

2.1.8 Tromsø

Som vist tidligere, så gjøres en stor andel av innkjøpene fra bedrifter lokalisert i Tromsø. Totalt gjøres 39 % av alle innkjøp i Tromsø, noe som utgjør 91 millioner kroner. Hele 70 % av disse innkjøpene er drivstoff. Det ble kjøpt drivstoff for 64 millioner kroner. Disse selskapene er nasjonale og hovedkontoret ligger som oftest utenfor landsdelen. Men vi har valgt å legge inntektene til Tromsø, da deres virksomhet i Troms ofte er knyttet til anlegg som ligger her. Reparasjon av fartøyer utgjorde 5 millioner kroner mens proviant stod for 4 millioner kroner.

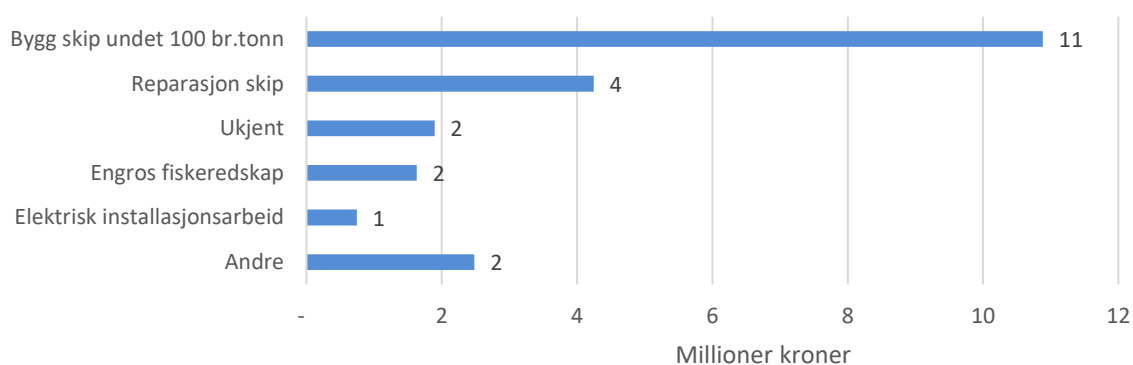
Figur 7 Tromsflåtens innkjøp etter næringskategori fra bedrifter lokalisert i Tromsø kommune

2.1.9 Harstad

Det ble gjort innkjøp fra flåteleddet i Harstad for 22 millioner kroner. I motsetning til Tromsø, så er bygging, vedlikehold og reparasjoner av fartøy de klart viktigste kategoriene. 16 millioner kroner eller nesten ¾ av innkjøpene skjer i disse kategoriene, der bygging av mindre fartøyer er den klart største med 11 millioner kroner.

I Harstad har man en stor tradisjon innenfor mekanisk verkstedindustri med Nielsen mekaniske og Kårbøe. Begge disse lokalitetene drives i dag av Harstad Mekaniske verksted (HNV). De omsatte i 2015 for 119 millioner kroner, der havbruksnæringen stod for 17 % og fiskeflåten for 37 % av omsetningen.

Utenfor Harstad ligger Selfa Arctic. De har opp gjennom tiden bygget mindre fiskebåter. I 2015 omsatte de for over 70 millioner kroner. I dag består 30 % av inntektene fra nybygg, mens reparasjoner står for 70 %. Deres kundegrunnlag er nærmest utelukkende fiskeflåten.

Figur 8 Tromsflåtens innkjøp etter næringskategori fra bedrifter lokalisert i Harstad

2.2 Beregninger av flåtens totale innkjøp

Dette kapitlet gir noen estimater på flåtens totale innkjøp av varer og tjenester med basis i utvalgsdataene gjennomgått over og annen offentlig tilgjengelig statistikk. Disse beregningene gjøres fordelt på lengdegruppe og leverandørens næringskategori. Siden analysene er basert på en relativt liten andel av den totale flåten i fylket, så vil det være en del usikkerhet knyttet til tallene som presenteres i denne delen. Det vil allikevel være et beste tilgjengelige estimat på Tromsflåtens totale innkjøp og hvordan disse er strukturert

Den totale verdien av Tromsflåtens innkjøp i 2015 estimeres til 782 millioner kroner. Tabell 1 viser denne totalen fordelt på ulike fartøylengder. Tabellen viser at flåten under 11 meters lengde gjorde innkjøp for cirka 216 millioner kroner. Samtidig gjorde flåten over 28 meter innkjøp for cirka 392 millioner kroner. Dette er innkjøp gjort både i og utenfor Troms.

Tabell 1 Totale vare- og tjenesteinnkjøp for Tromsflåten (millioner kroner). Fordelt etter lengdegruppe (faktisk lengde).

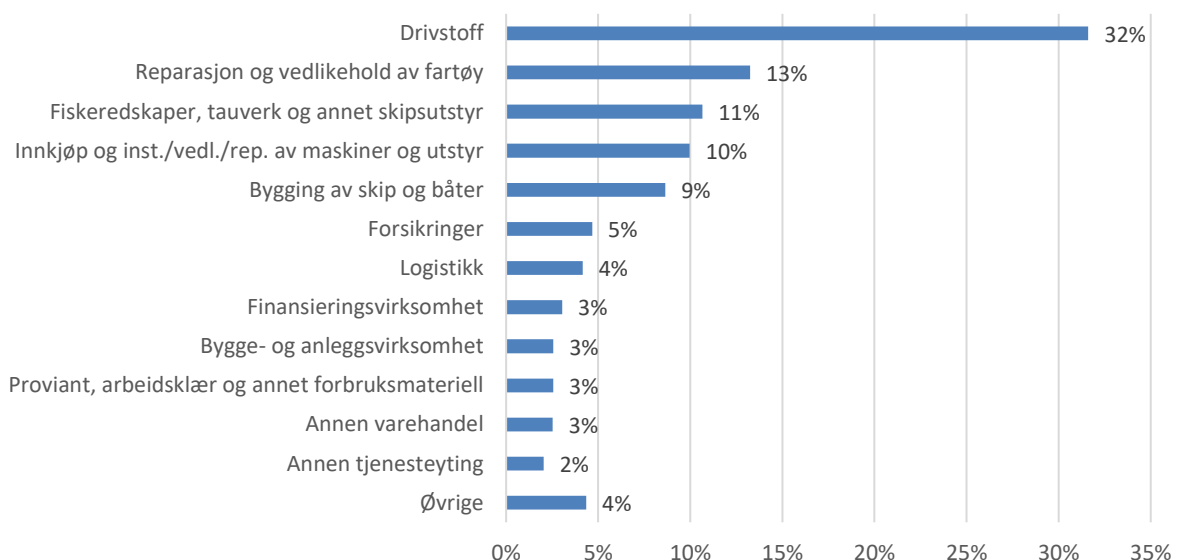
	Under 11 meter	11–15 meter	15–28 meter	Over 28 meter	Alle fartøy
Tromsflåten	216	95	79	392	782

2.2.1 Leverandørkategorier

Figur 9 viser innkjøpene prosentvis fordelt etter vare- og tjenestegrupper. Den brukte næringsgrupperingen har basis i SSB sin standard næringskategorisering som er vist til tidligere, men er her tilpasset for å bedre gjenspeile strukturen i leverandørindustrien til fiskeflåten. I denne oversikten er innkjøp fra egen verdikjede tatt ut (blant annet næringskategorien Hav- og kystfiske), mens disse er inkludert i den tidligere gjennomgangen.

Figuren viser at drivstoff er den største kostnadskategorien, med 31,6 % av totalen. I sin årlige publikasjon «Lønnsomhetsundersøkelsen for Fiskeflåten» viser Fiskeridirektoratet til en drivstoffkostnad på cirka 11 % av totale driftskostnader hos den samlede norske fiskeflåten i 2015. Årsaken til at prosentandelen fremlagt her er betydelig høyere, skyldes at Lønnsomhetsundersøkelsen sammenligner drivstoffkostnaden mot de totale driftskostnadene, der blant annet arbeidsgodtgjørelse og avskrivninger også er inkludert. Våre beregninger sammenligner den enkelte kostnad mot totale innkjøpskostnader, som kun utgjør en del av flåtens totale driftskostnader. Hvis vi trekker fra arbeidsgodtgjørelse og avskrivninger i lønnsomhetsundersøkelsens tall på totale driftskostnader, ser vi at drivstoffkostnaden øker til cirka 27 % av den nye totalen, som er tilnærmet lik den samme andelen presentert her.

Som figuren viser, inkluderer andre viktige innkjøpskostnader blant annet reparasjon og vedlikehold av fartøy, innkjøp av fiskeredskaper, tauverk og annet skipsutstyr, og innkjøp, installasjon, vedlikehold og reparasjon av maskiner og utstyr.

Figur 9 Fordeling av Tromsflåtens innkjøp på vare- og tjenestegrupper

Tromsflåten kjøpte inn varer og tjenester for 782 millioner kroner i 2015. Denne summen fordelte seg på næringskategoriene som vist i Tabell 2. Blant annet estimeres det et totalt drivstoffkjøp på 247,1 millioner kroner, mens det ble brukt 103,5 millioner på reparasjon og vedlikehold av fartøy, og 83,3 millioner på innkjøp av fiskeredskaper, tauverk og annet skipsutstyr.

Tabell 2 Tromsflåtens innkjøp av varer og tjenester - fordelt på næringskategorier

Næringskategori	Andel	Total (millioner kroner)
Drivstoff	31,6 %	247,1
Reparasjon og vedlikehold av fartøy	13,2 %	103,5
Fiskeredskaper, tauverk og annet skipsutstyr	10,7 %	83,3
Innkjøp og installasjon/vedlikehold/repasasjon av maskiner og utstyr	10,0 %	77,9
Bygging av skip og båter	8,6 %	67,6
Forsikringer	4,7 %	36,5
Logistikk	4,1 %	32,4
Finansieringsvirksomhet	3,0 %	23,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,6 %	20,0
Proviant, arbeidsklær og annet forbruksmateriell	2,6 %	20,0
Annen varehandel	2,5 %	19,8
Annen tjenesteyting	2,0 %	15,9
Øvrige	4,3 %	34,0

Den totale omsetningen til Tromsflåten, målt ved landingsverdi, var på 1,73 milliarder kroner i 2015. Denne produksjonen krevde vare- og tjenesteinnsats til en verdi av 782 millioner kroner, som vist over. Dette betyr at hver krone omsatt i flåteleddet i 2015, skapte cirka 45 øre i omsetning hos flåtens leverandører av varer og tjenester. Denne omsetningseffekten gir derimot ikke det fulle bildet. Som følge av flåtens etterspørsel av varer og tjenester vil flåtens leverandører i neste ledd gjøre innkjøp fra sine leverandører, og de igjen fra sine, og så videre. Dette gjør at den totale omsetningseffekten per krone omsatt i flåten vil være betydelig høyere enn 45 øre, når alle ringvirkningene utover i resten av økonomien er tatt hensyn for. Disse effektene er ikke tatt inn i denne analysen, og gjør derfor vår beregning til et minimumsanslag.

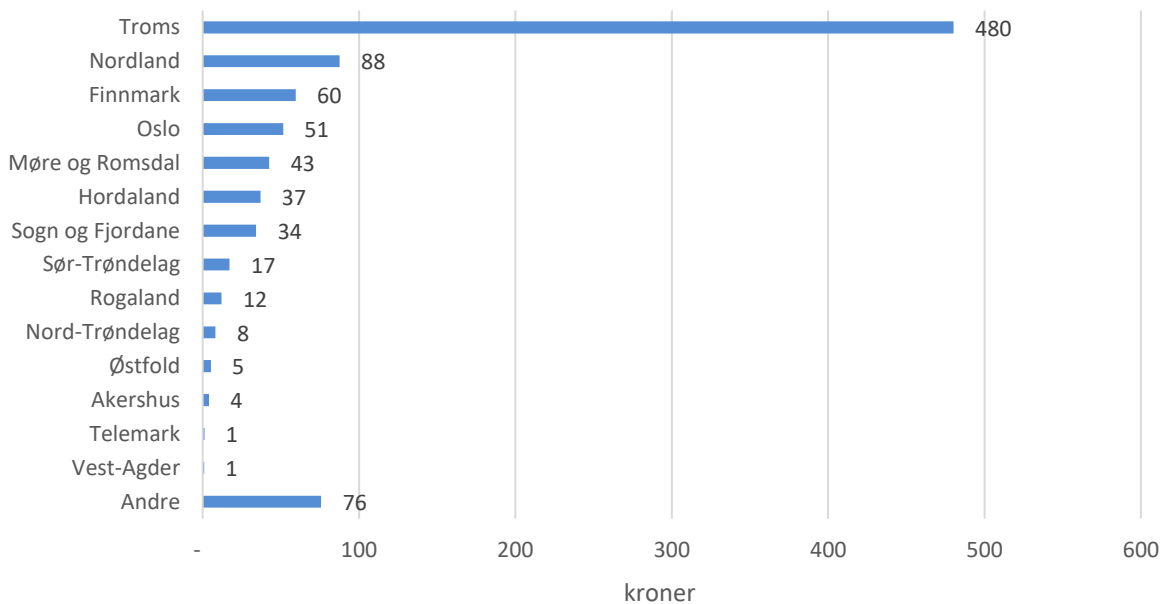
Flåtens etterspørsel etter varer og tjenester bidrar til økt verdiskaping i leverandørleddet. Denne økte verdiskapingen estimeres til cirka 317 millioner kroner for 2015. Som for omsetningen inkluderer dette kun verdiskaping i første ledd, altså hos flåtens leverandører, og vil følgelig være et minimumsanslag. Flåtens verdiskaping for året var på 1,16 milliarder kroner. Dette betyr at hver krone med verdiskaping i flåteleddet ga 27 øre i verdiskaping hos flåtens leverandører.

2.3 Fangstbasert fiskeindustri

I dette kapitlet går vi gjennom strukturen i innkjøpene til et utvalg av den fangstbaserte fiskeindustrien i Troms. Vi har i dette leddet av verdikjeden hatt et begrenset datautvalg å jobbe med, og det er derfor ikke gjort separate oppstillinger for de ulike produksjonstypene som finnes i fylket. Vi må også anta at bedriftene har et sterkt varierende innkjøpsmønster, som følge av forskjeller i blant annet råstoffgrunnlag, produktportefølje og produksjonsskala. Det er derfor heller ikke gjort noe forsøk på å estimere de totale innkjøpene til fiskeindustrien fra dette utvalget.

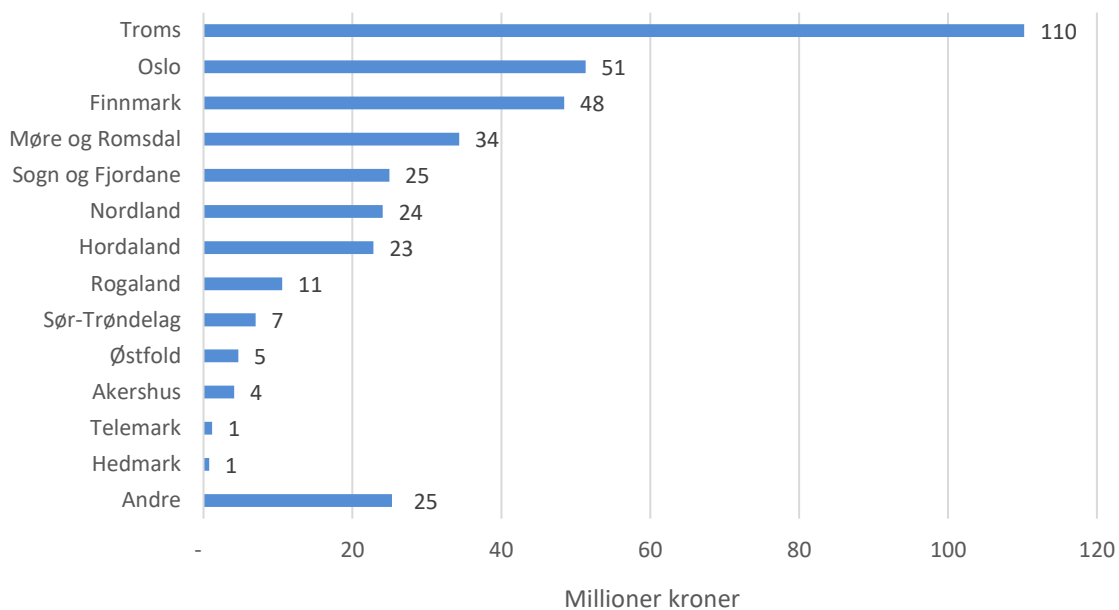
2.3.1 Innkjøp etter fylke

Vi har kartlagt innkjøp for til sammen 917 millioner kroner. Figur 10 viser at aktører i Troms er viktigst som leverandør for vårt utvalg av fiskeindustrien. Totalt ble 52 % av innkjøpene gjort fra leverandører i fylket.

Figur 10 Totale innkjøp fra fiskeindustrien - fylkesfordelt

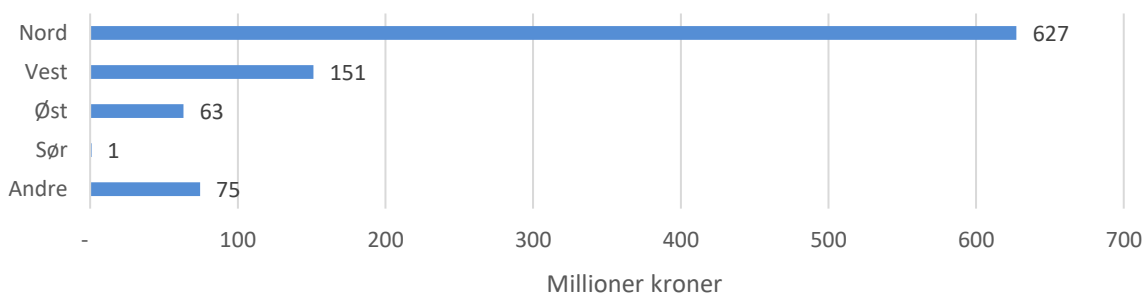
Den største kostnadsposten innen fiskeindustrien er kjøp av råstoff, som utgjør 547 millioner kroner. Om vi tar vekk kjøp av råstoff blir bildet noe annerledes, som Figur 11 viser. Fortsatt er Troms størst med 30 % av innkjøpene. Nå står imidlertid Oslo med nest størst andel på 14 %, mens Finnmark er nummer 3 med 13 %.

Figur 11 Totale innkjøp fra fiskeindustrien – fylkesfordelt (eks. råstoff)

2.3.2 Innkjøp per region

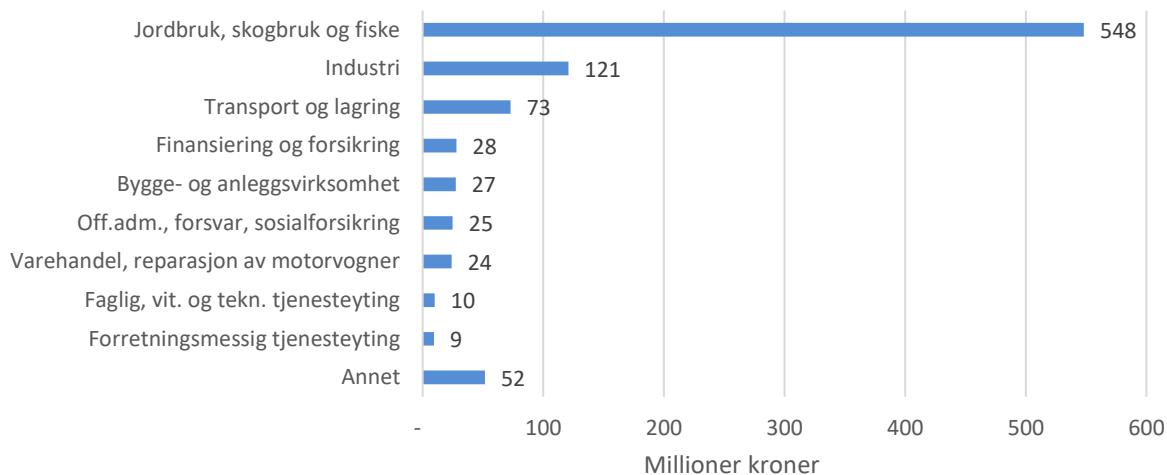
Totalt gjorde fiskeindustrien 68 % av sine innkjøp fra Nord-Norge, hvor de handlet for 627 millioner kroner.

Figur 12 Totale innkjøp regionfordelt

2.3.3 Innkjøp per hovedkategori

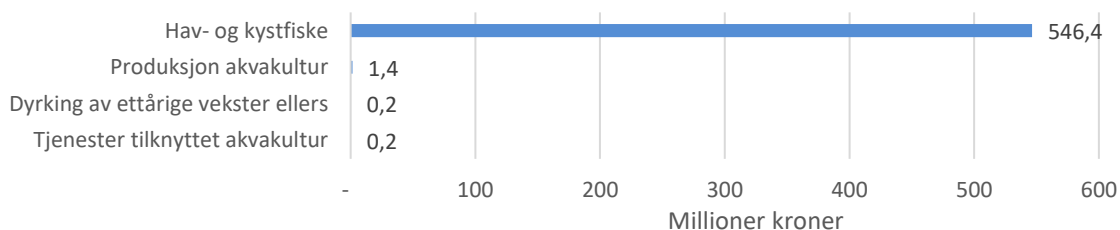
Kategorien Jordbruk, skogbruk, fiske utgjør 60 % av de totale varekjøpene hos industrien. Videre utgjør kategorien Industri 13 %.

Figur 13 Innkjøp av fiskeindustrien pr. hovedkategori

2.3.4 Innkjøp fra kategorien Jordbruk, skogbruk og fiske

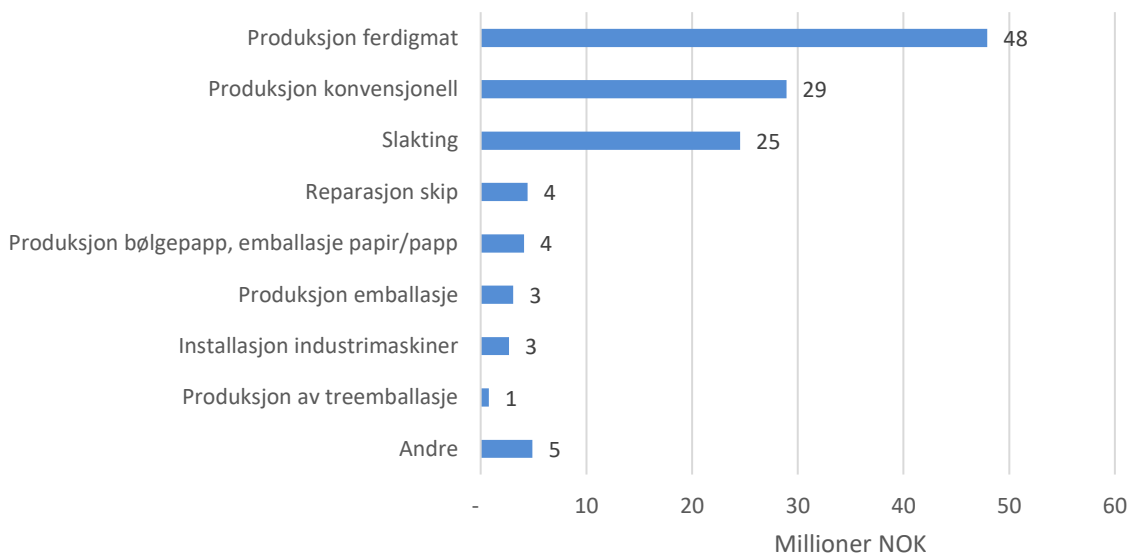
Alle innkjøp i denne kategorien skjer hovedsakelig fra underkategorien Hav- og kystfiske. Dette innebærer intern handel innad i eget konsern, kjøp av andeler i fiskefartøyer og kjøp av råstoff, f.eks. fryst fisk som fiskerne selv har kjøpt ut fra Råfisklaget.

Figur 14 Innkjøp fra kategorien Jordbruk, skogbruk og fiske

2.3.5 Innkjøp fra Industri kategorien

Totalt besto innkjøp fra Industrikategorien for 121 millioner kroner. Den ble dominert av 3 underkategorier. Produksjon av ferdigmat stod for 48 millioner kroner og dette består av ferdigproduserte produkter, f.eks. filetprodukter. Produksjon av konvensjonelle produkter stod for 29 millioner kroner mens slakting stod for 25 millioner kroner. Totalt stod innkjøp fra disse tre underkategoriene for 84 % av alle innkjøp i Industrikategorien.

Figur 15 Innkjøp fra kategorien Industri

2.4 Havbruk

2.4.1 Innkjøp etter fylke

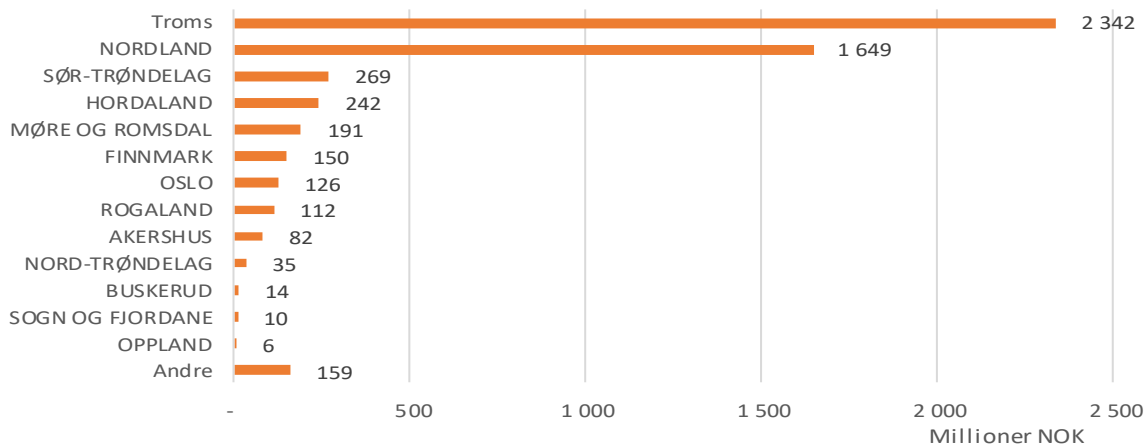
Totalt kjøpte havbruksselskapene for over 5,4 milliarder kroner i 2015. Innkjøpene innen oppdrett sprer seg over flere fylker og Troms er det fylket det kjøpes mest fra med 2,3 milliarder kroner, etterfulgt av Nordland med 1,6 milliarder kroner. Kjøp av fôr er den klart viktigste innsatsfaktoren i oppdrett og plasseringen av disse fabrikkene får derfor stor betydning for fylkesfordelingen.

Hovedkilden for våre data på innkjøp kommer fra 19 havbruksbedrifter i Troms og Nordland. Vi takker alle bedrifter for bidragene som er avgjørende for å lage denne rapporten på det detaljnivået som foreligger. I tillegg har vi anvendt sekundærdata fra offentlige tilgjengelige register og oversikter.

Vi har mottatt innkjøpsdata (saldobalansen per leverandør) fra selskaper som representerer 94 % av konsesjonsmassen i fylket. Dermed er utvalget nesten 100 %. Vi har bearbeidet dataene slik at datagrunnlaget representerer 100 % av innkjøpene i 2015, med basis i at vi har 104 tillatelser (konsesjoner i fylket). Vi har i liten grad sammenlignet data i denne rapporten med vår tidligere rapport (Robertsen *et al.*, 2012). Årsaken til dette er at når vi ikke har tidsserier på fylkesnivå, kan variasjoner i innkjøp år for år gi ulike utslag.

Tabell 3 Liste over bedrifter hvor vi har fått innkjøpsregnskap fra 2015

Juridisk selskapsnavn	Kommune	Fylke
Akvafarm As	Berg	Troms
Astafjord Slakteri As	Gratangen	Troms
Astafjord Smolt As	Gratangen	Troms
Breivoll Marine Produkter As	Ibestad	Troms
Flakstadvåg Laks As	Torsken	Troms
Gratangelaks As	Gratangen	Troms
Kleiva Fiskefarm As	Ibestad	Troms
Lerøy Aurora As	Tromsø	Troms
Nor Seafood As	Torsken	Troms
Northern Lights Salmon As	Skånland	Troms
Salaks As	Salangen	Troms
Salangfisk As	Salangen	Troms
Salmar Nord As	Tranøy	Troms
Sørrollnesfisk As	Ibestad	Troms
Wilsgård Fiskeoppdrett As	Torsken	Troms
Eidsfjord Sjøfarm As Avd Hamneidet	Nordreisa	Troms
Marine Harvest Norway Avd Jøkelfjord	Kvænanen	Troms
Nordlaks Oppdrett As	Hadsel	Nordland
Trollvika Drift As	Skånland	Troms

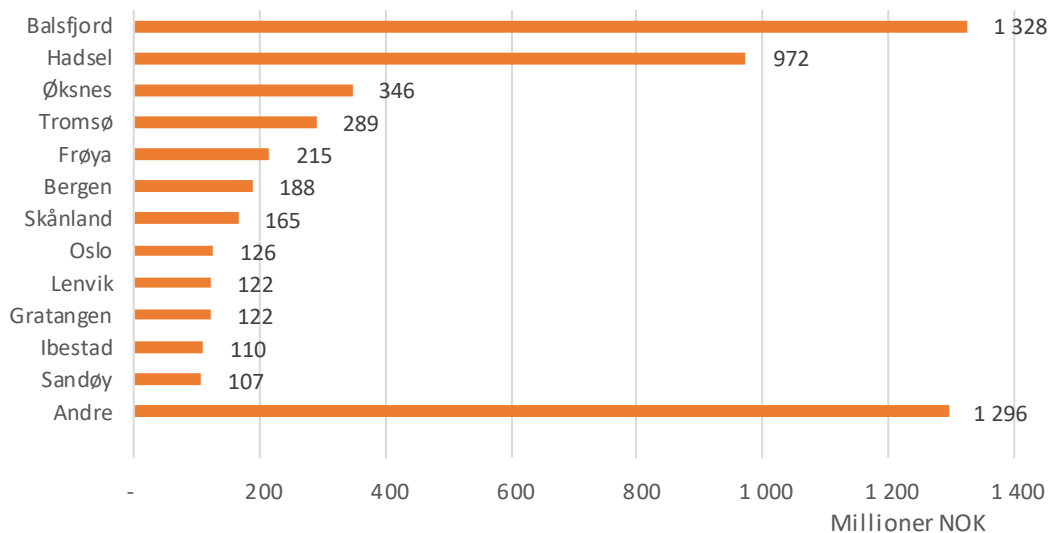

Figur 16 Totale innkjøp fylkesfordelt fra havbruksnæringen

2.4.2 Innkjøp etter kommune

Innkjøpene spres på en lang rekke kommuner. De spres på langt flere kommuner enn for eksempel fiskeflåten. De 3 viktigste kommunene, Balsfjord, Hadsel, og Øksnes, har alle fôrfabrikker og står for 49 prosent av innkjøpene i verdi.

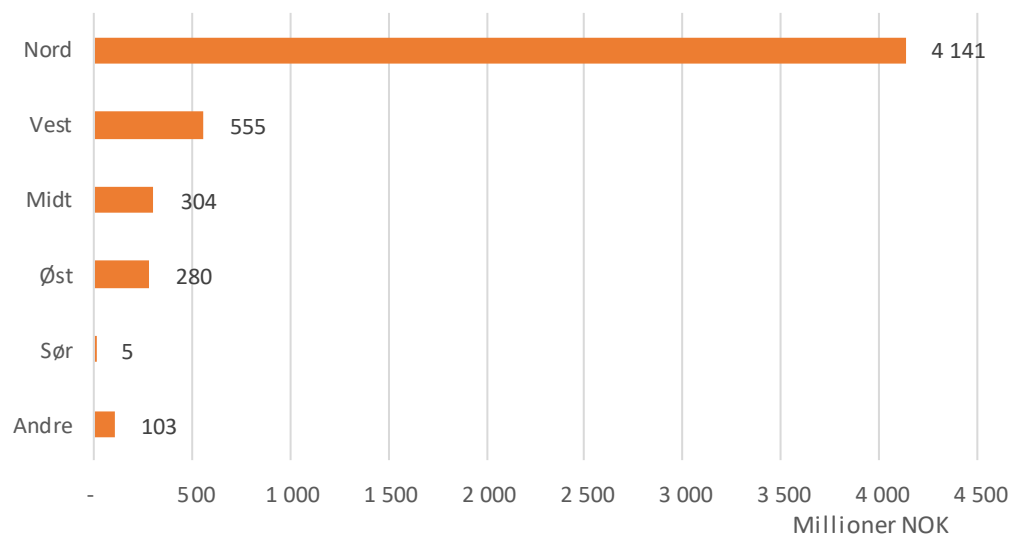
Det også verdt å merke seg kjøpene fra Skånland. Vi skal kikke nærmere på kommunen senere.

Figur 17 Havbruksnæringen i Troms sine innkjøp fylkesfordelt – totalt 5,4 milliarder i 2015

2.4.3 Innkjøp per region

Over 3/4 av alle innkjøp i havbrukssektoren i Troms gjøres fra firmaer i Nord-Norge.

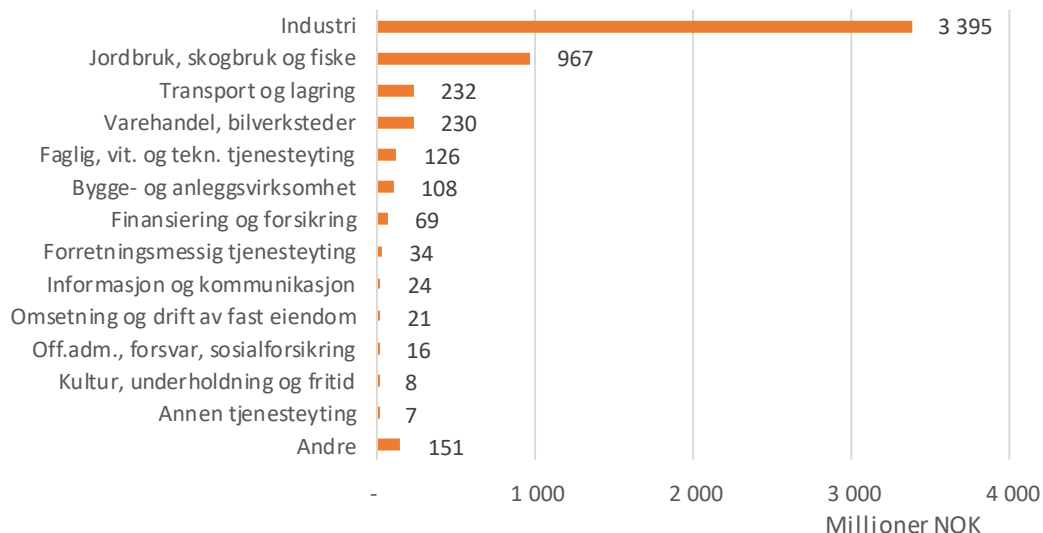

Figur 18 Næringens innkjøp fra ulike regioner i 2015

Regionene er inndelt slik Nord (Nordland, Troms og Finnmark), Midt (Nord- og Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal), Vest (Hordaland, Rogaland og Sogn og Fjordane), Sør (Aust- og Vest-Agder), Øst (Oslo og resterende Øst- og innlandsfylker).

2.4.4 Innkjøp per hovedkategori

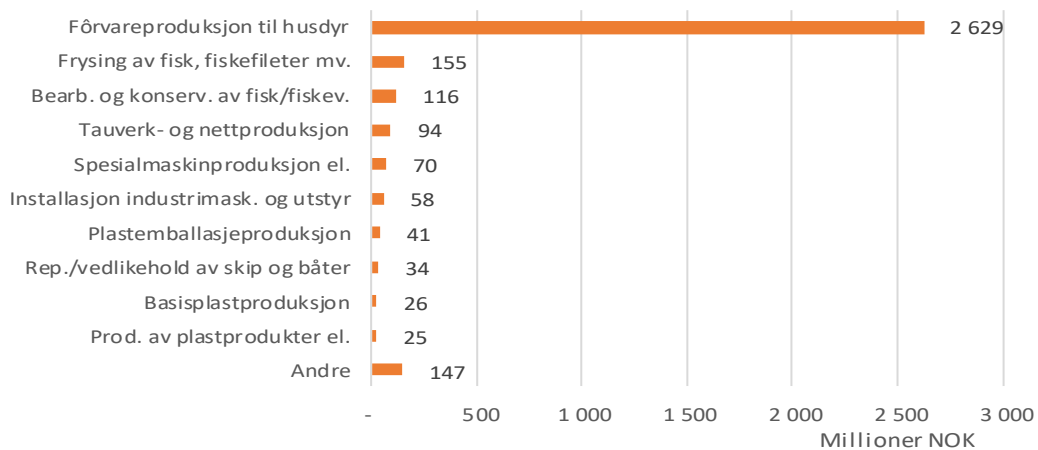
Samlet innkjøp var i 2015 på 5,4 milliarder. Hovedbolken av innkjøp skjedde fra Industrisegmentet (63 %). Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien inneholder primært kjøp av smolt og stod for 967 millioner kroner i 2015.

Figur 19 Havbruksnæringens i Troms sine innkjøp fordelt etter hovedkategori

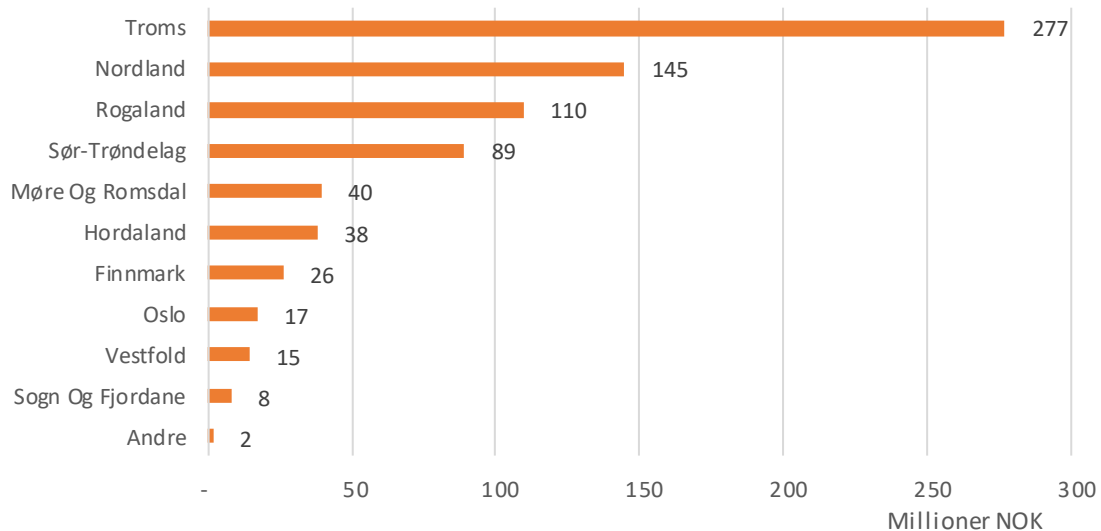
2.4.5 Innkjøp fra Industri kategorien

Totalt stod Industri kategorien for 63 % av de totale innkjøpene i oppdrettssektoren, nesten 3,4 milliarder kroner. Av dette stod Fôr for over ¾ av innkjøpene, altså kjøpte oppdretterne Fôr for 2,6 milliarder kroner. Frysing av fisk inneholder både innfrysing av laks og slakting, og det ble kjøpt for 271 millioner kroner. Innkjøp av tau og nett kom på 4. plass, innkjøpene nådde 94 millioner kroner. Her finner vi primært 4 aktører, hvorav et har base i Troms. En nærmere gjennomgang av dette senere.

Figur 20 Innkjøp fra Industri kategorien

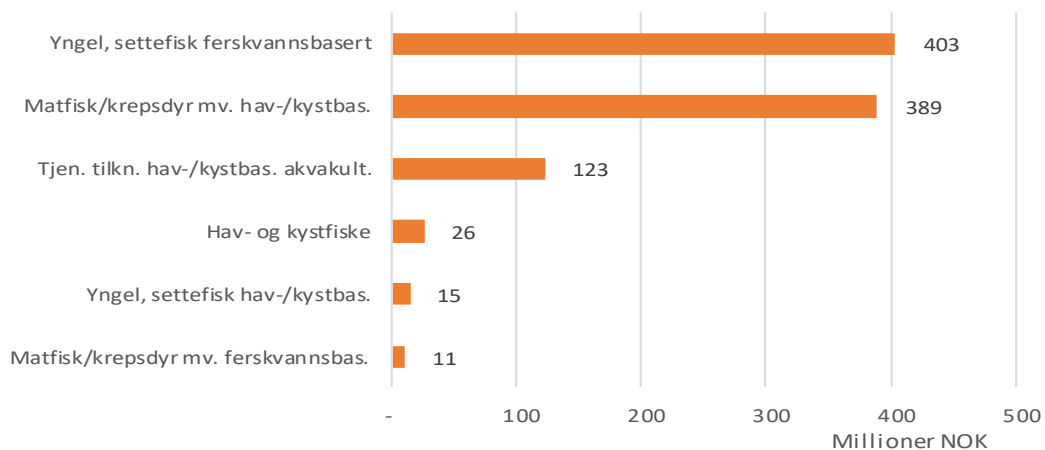
Tar vi bort Fôr fra kategorien ser vi at innkjøpene landet på 767 millioner kroner. Ser vi på Figur 21, så ser vi at innkjøpene er spredt langs hele kysten, men at leverandører i Troms er størst. Innkjøpene dekker hele spektrumet av behov, fra slakting og innfrysning til produksjon og reparasjon av alle typer innsatsfaktorer til oppdrettsproduksjon.

Figur 21 Innkjøp fra Industri-kategorien (ekskl. fôr)

2.4.6 Innkjøp fra Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien

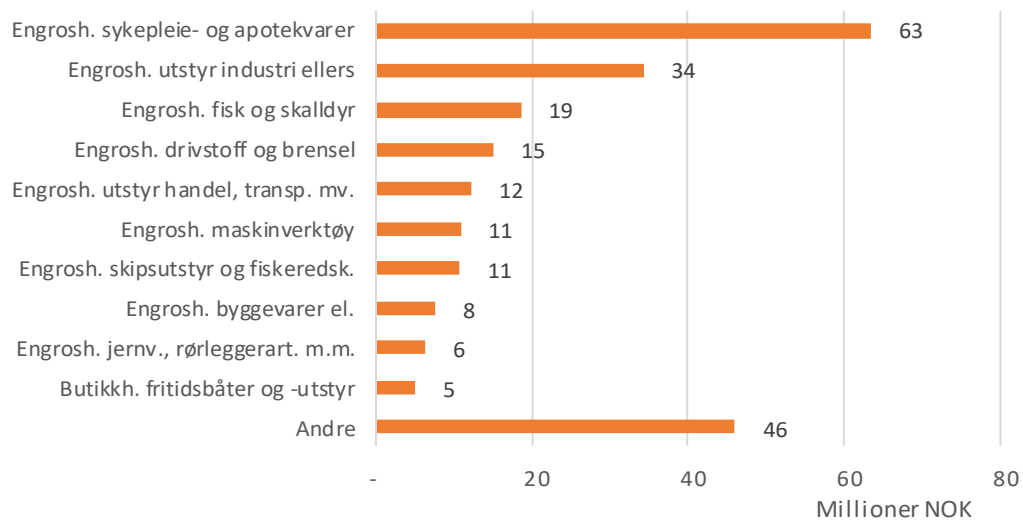
Innkjøpene innen Jordbruk, skogbruk, og fiskekategorien består i stor grad av innkjøp av smolt, rogn, fisk til avlusning etc. Totalt ble det handlet for 967 millioner kroner. Underkategorien Tjenester tilknyttet akvakultur inneholder tjenester med stor variasjon. Noe av innkjøpene burde vært definert som Industri, da kasseproduksjon fra enkelte selskaper er definert i denne kategorien. Ellers inneholder den dykkertjenester, anleggsservice, helse-relaterte tjenester samt en lang rekke andre kategorier.

Figur 22 Innkjøp fra Jordbruk, skogbruk og fiskekategorien

2.4.7 Innkjøp fra Varehandel, verkstedkategorien

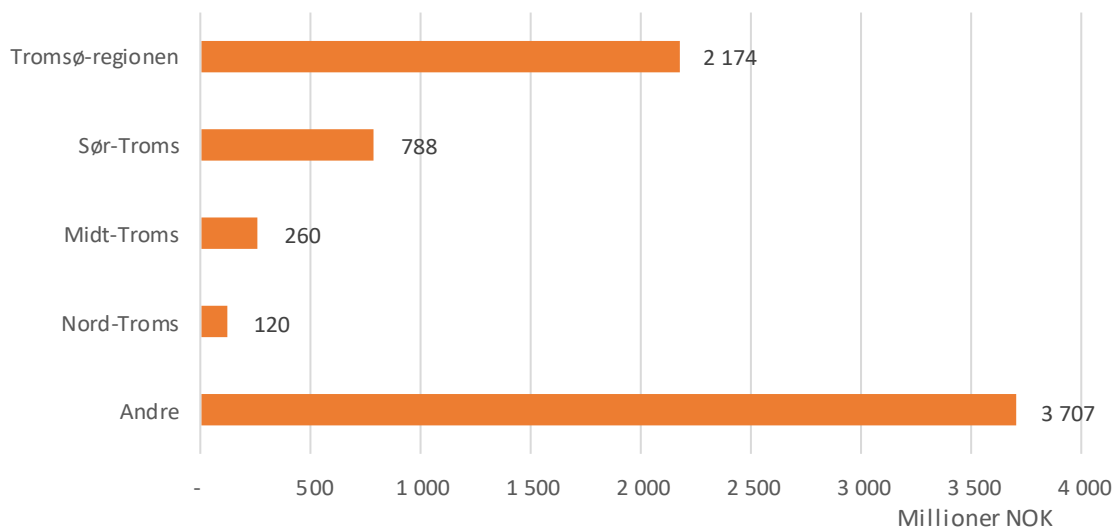
Innkjøpene i denne kategorien beløp seg til 230 millioner kroner. Det meste består av innkjøp fra engros og veldig lite av verkstedsfunksjonen. Den største kategorien er innkjøp av medisiner. Totalt ble det handlet apotekerverer og andre helse-relaterte produkter for 63 millioner. Kjøp av maskiner stod for 34 millioner kroner og kjøp av fisk stod for 19 millioner.

Figur 23 Innkjøp fra Varehandel, verkstedkategorien

3 Fylkesregionale innkjøp av sjømatnæringen i Troms

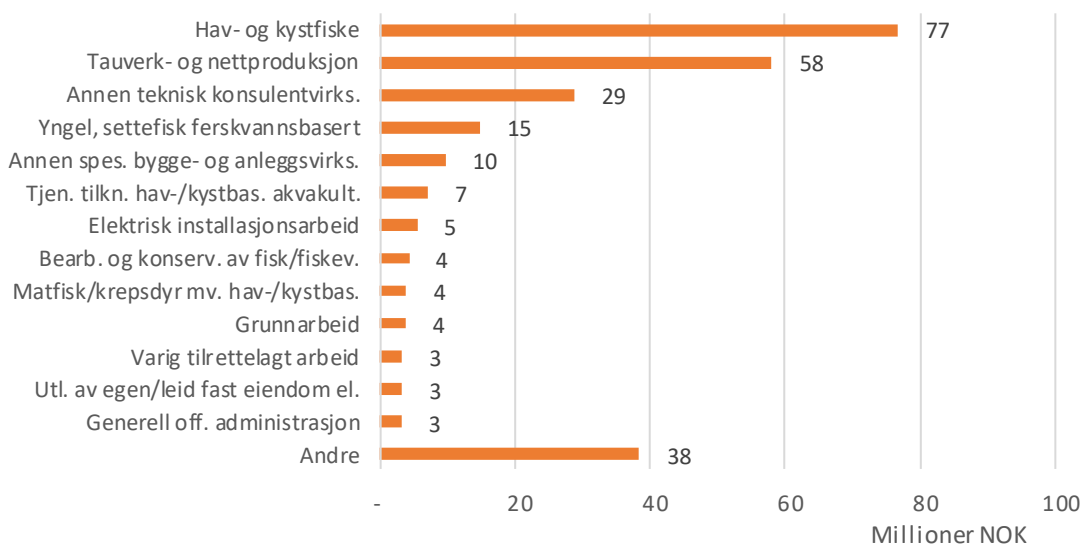
Totalt ble det gjort innkjøp for over 7 milliarder kroner fra bedriftene i undersøkelsen. Innkjøpene fra selskaper i Troms stod for over 3,3 milliarder kroner. Disse var fordelt rundt i fylket som vist i Figur 24. Vi skal se nærmere på de enkelte regionene.

Figur 24 Regionfordelte innkjøp fra sjømatnæringen samlet

3.1 Innkjøp fra bedrifter i Midt-Troms

Midt-Troms består av kommunene Berg, Torsken, Tranøy, Lenvik, Målselv, Bardu, Sørreisa og Dyrøy. Totalt kjøpte bedriftene i undersøkelsen inn fra bedrifter i Midt-Tromsregionen for 260 millioner kroner. Den største kategorien utgjør kjøp av råstoff til fiskeindustrien. Dette utgjorde 77 millioner kroner. Derneft var produksjon av tau og nett (fiskeutstyr og oppdrettsutstyr) med innkjøp for 58 millioner kroner. Det kan også nevnes at det legges igjen i elektrikertjenester for 5 millioner kroner.

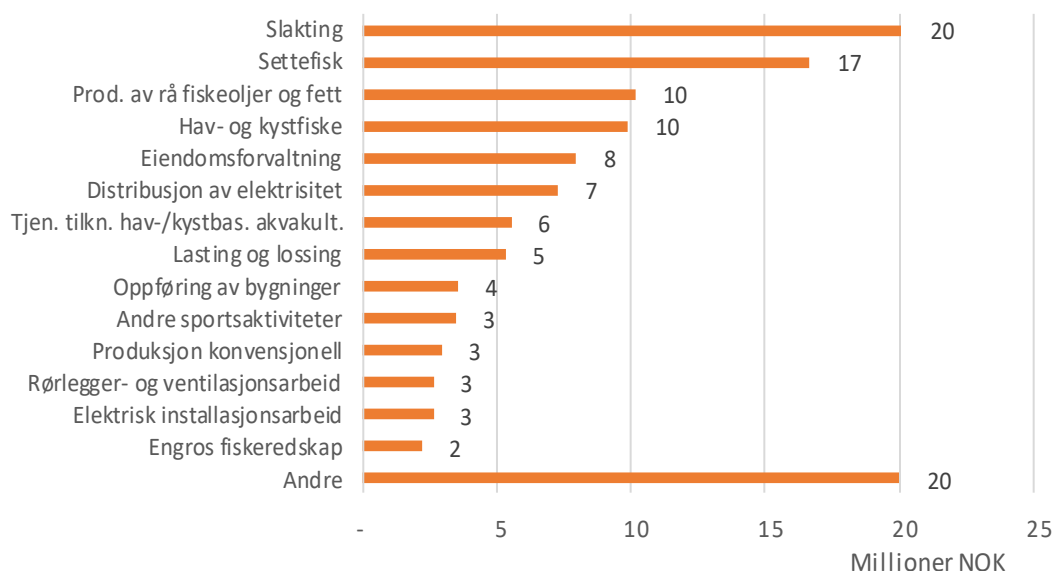
Figur 25 Innkjøp fra bedrifter i Midt-Troms

3.2 Innkjøp fra Nord-Troms

Nord-Troms består av kommunene Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy, Kåfjord, Lyngen og Storfjord. Totalt ble det gjort innkjøp i Nord-Tromsregionen for 120 millioner kroner. Hoveddelen av innkjøpene er knyttet til oppdrett. Slaktning står for 8 % av alle innkjøp og tilsvarer 20 millioner kroner. Kjøp av settefisk utgjør 17 millioner. Vi finner også aktører innen innsamling og prosessering av slakteavfall fra oppdrett.

Under kategorien Eiendomsforvaltning finner vi egentlig sjøtransport. Gjennom eget selskap og gjennom selskap de er største eier i, har Sjøtransport blitt en stor aktør i Nord-Troms. Gjennom begge disse selskapene disponeres det 8 fartøy som primært benyttes til frakt innen fiskefôr, enten råstoff til fabrikker eller ferdigfôr ut til kunder. Totalt omsatte disse selskapene for 150 millioner nasjonalt.

Det er verdt å merke seg at Elektrisk installasjonsarbeid utgjør over 3 millioner kroner på innkjøpssiden. Det samme gjør Rør og ventilasjon, også det med 3 millioner kroner.

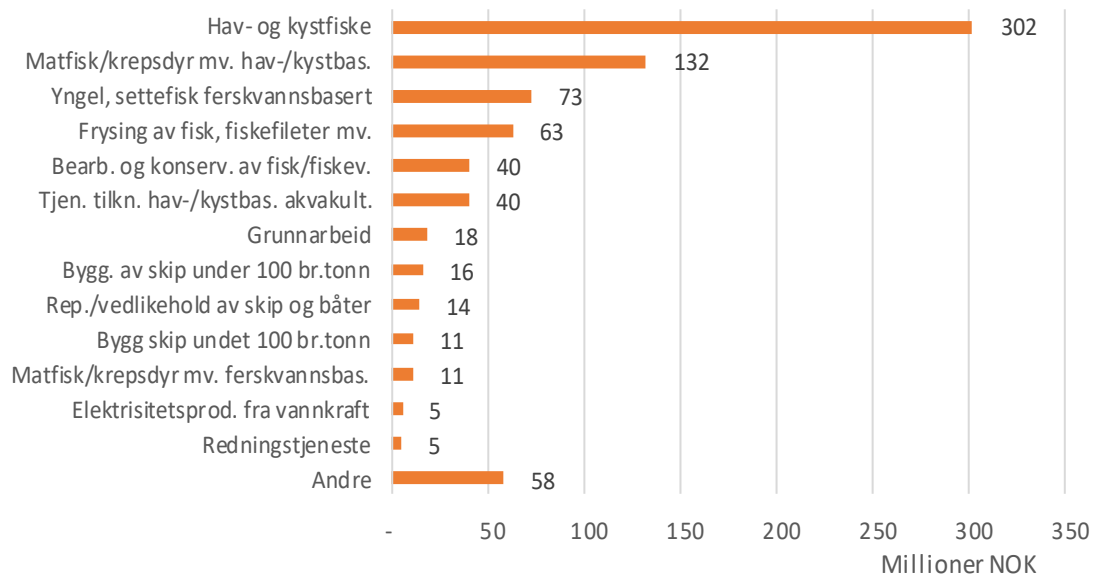

Figur 26 Innkjøp fra Nord-Troms

3.3 Innkjøp fra Sør-Troms

Sør-Tromsregionen består av kommunene Salangen, Lavangen, Gratangen, Ibestad, Skånland, Harstad og Kvæfjord. Totalt utgjorde kjøp fra denne regionen 788 millioner kroner. Den største bolken var kjøp av råstoff fra fiskeflåte med 302 millioner kroner. Akvakultur er viktig i dette området og kategorier knyttet til produksjon og bearbeiding utgjorde også over 300 millioner kroner.

I Sør-Troms har de også en tradisjon innen bygging og reparasjon av båter. Innen segmentet mekanisk og elektro kjøpes det for 57 millioner fra denne typen bedrifter i Sør-Troms. De fleste av disse bedriftene ligger i aksene Harstad-Rødskjær-Grovfjord. Vi ser litt nærmere på dette klusteret i neste kapittel.

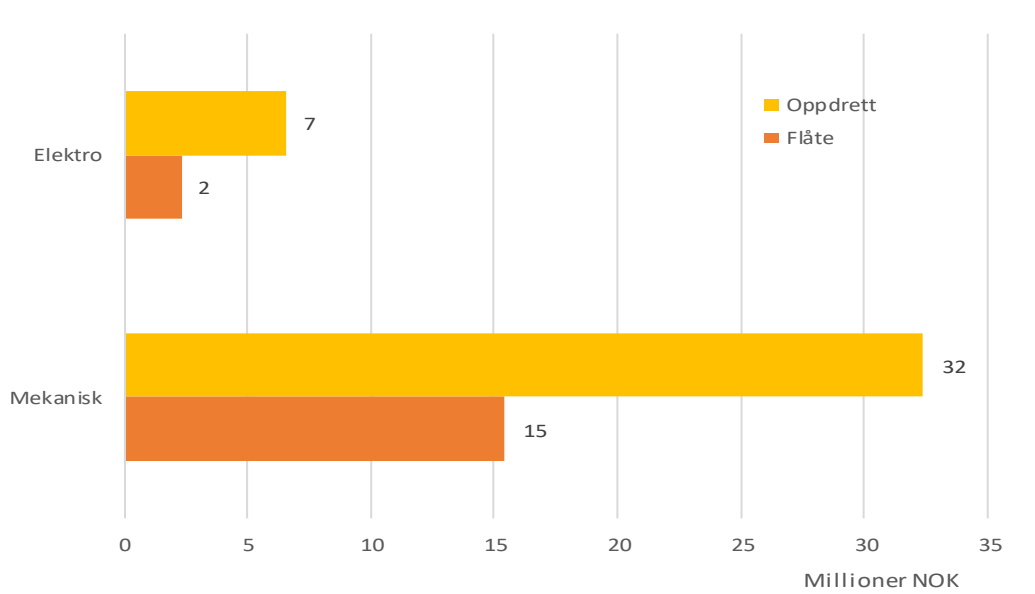

Figur 27 Innkjøp fra Sør-Troms

3.3.1 Harstad – Skånland

I kommunene Harstad og Skånland er det bygget opp et sterkt miljø rundt bygging, installasjon, vedlikehold og reparasjon av båter og installasjoner til oppdrett. Som de viktigste, har vi Harstad mekaniske verksted (HNV) og Harstad Elektro, på Rødskjær ligger Selfa og i Grovfjord; Grovfjord mekaniske verksted og Grovfjord båtbyggeri. Totalt ble det handlet for 57 millioner kroner hos disse selskapene, som igjen omsatte i 2015 for over 550 millioner kroner og i henhold til enhetsregisteret sysselsatte de 370 mennesker.

For flere av aktørene står fiskeri og havbruk for det meste av deres omsetning mens for andre utgjør det om lag halvparten. Og kundegrunnet deres er både nasjonalt og internasjonalt.

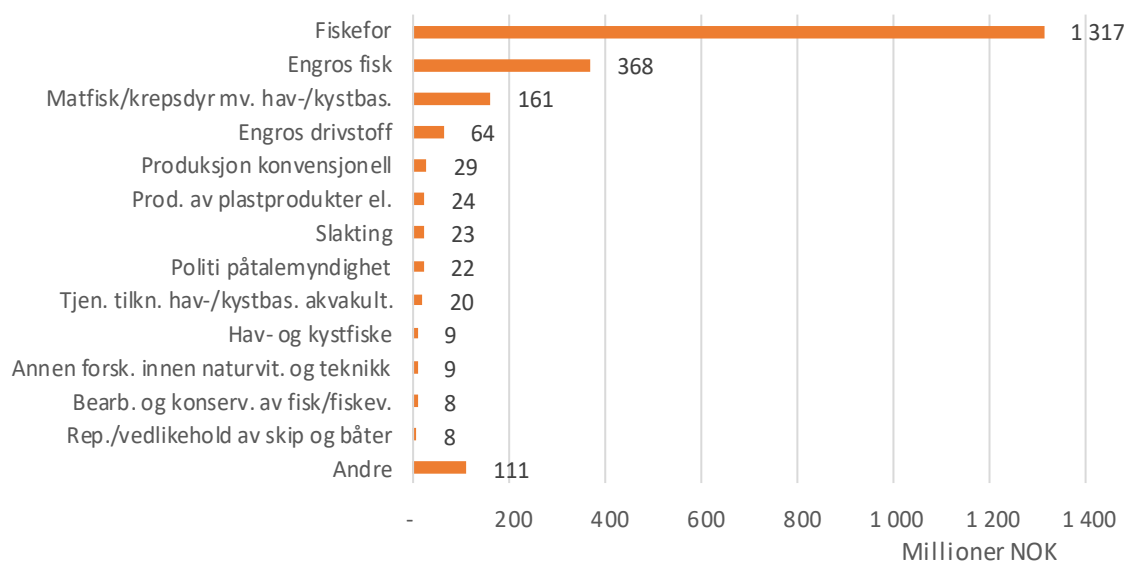

Figur 28 Utdrag fra innkjøp Harstad-Skånland

3.4 Innkjøp fra Tromsøregionen

Tromsøregionen består av Tromsø, Balsfjord og Karlsøy kommuner. Totalt ble det kjøpt tjenester fra denne regionen for nesten 2,2 milliarder kroner, av dette utgjorde kjøp av fiskefôr 60 %. I tillegg er Engros av fisk en stor bolk på 368 millioner kroner, hvor det meste går via Råfisklaget som opptrer som mellommann mellom fiskere og fiskekjøpere. Akvakulturproduksjon utgjør 161 millioner kroner, mens 64 millioner er bunkers.

Vi ser også at Tromsø er viktig i forhold til tilleggstjenester. Her ligger Tolltjenester for 22 millioner, konsulenttjenester av forskjellig slag for over 40 millioner kroner og tjenester tilknyttet reparasjon og installasjon på båter og anlegg for over 30 millioner kroner. Tromsø blir derfor et stort nav for aktører i hele fylket der man kan komme å få gjennomført de fleste tjenester.

Figur 29 Innkjøp fra aktører i Tromsøregionen

4 Sysselsetting i leverandørindustrien

Den sjømatrelaterte leverandørindustrien i Troms spenner over et stort spekter. Fra de store spesialistene som fôrleverandører, fiske- og oppdrettsutstyr produsenter og bunkersleverandører til små aktører som landhandlere, elektrikere, rørleggere og restauranter. Alle disse aktørene er avhengig av hverandre i større eller mindre grad.

For å gi et bilde på hva sjømatnæringen betyr for Troms har vi sett på sysselsettingen hos disse leverandørene. Utgangspunktet er enhetsregisteret sin oversikt over antall ansatte i de enkelte selskapene. Dette er linket til listen over leverandører som er rapportert inn i forbindelse med dette prosjektet.

I denne oversikten har vi regnet selskaper som EWOS og Shell som Tromsselskaper selv om de fakturerer til sine respektive hovedkontor. Sysselsettingsmessig har vi vurdert de antall ansatte som er lokalisert ved deres anlegg i Troms.

>1000	Leverandører i Troms for 2015
25 000	Sysselsatte totalt hos disse leverandørene
1 250 (5 %)	Sysselsatte direkte avhengig av sjømatnæringen i Troms

Sjømatnæringen i Troms har over 1000 Tromsaktører på sin leverandørliste. Disse selskaperes avhengighet til sjømat varierer. Over 150 av disse selskapene leverte tjenester for over 1 million kroner i 2015.

Hos disse over 1000 aktører i Troms anslår vi at det jobber omlag 25 000 mennesker. For mange av aktørene utgjør sjømatnæringen en mindre del av deres omsetning men for mange er sjømatnæringen en viktig bidragsyter. Vi anslår at cirka 5 % av de sysselsatte, tilsvarende cirka 1250 personer, er direkte avhengige av sjømatnæringen i Troms. Dette inkluderer kun sysselsetting hos sjømatnæringen sine leverandører, og ikke den sysselsettingen som skapes hos leverandørenes underleverandører, eller i neste ledd hos disse leverandørenes leverandører, og så videre. I dette tallet tar vi heller ikke med kjøp av råstoff til fiskeindustrien fra båter og andre sjømatbedrifter, kjøp av slakteritjenester og andre kjøp som gjøres hos aktører som har fiske, fiskeforedling eller oppdrett av fisk som hovedvirke.

I en analyse av Richardsen & Bull-Berg (2016) hvor det er benyttet statistikk på nasjonalt nivå for 2014, vises det til at hvert årsverk sysselsatt i sjømatnæringen skapte 0,98 årsverk i andre næringer. I vår ringvirkningsanalyse for Troms finner vi at sjømatnæringen i fylket sysselsatte totalt 2877 årsverk i 2015. Gjennom å benytte multiplikatoren på 0,98 betyr dette at sjømatnæringen i Troms skapte sysselsetting i andre næringer tilsvarende 2814 årsverk. Dette er arbeidsplasser som befinner seg både i og utenfor fylket, og vil inkludere sysselsetting i alle leverandørleddene.

5 Referanser

Fiskeridirektoratet (2017). Lønnsomhetsundersøkelsen for fiskeflåten 2015.

Nyrud, T. & B.I. Bendiksen (2017). Driftsundersøkelsen i fiskeindustrien – Driftsåret 2014. Rapport 1/2017, Nofima, Tromsø.

Richardsen, R. & H. Bull-Berg (2016). Nasjonal betydning av sjømatnæringen – En verdiskapingsanalyse med data fra 2014. Rapport A 27705, SINTEF.

Robertsen, R., O. Andreassen & A. Iversen (2012). Havbruksnæringens ringvirkninger i Troms. Tromsø: Nofima AS 2012 (ISBN 978-82-8296-013-7) 57 s. Rapport 28/2012, Nofima, Tromsø.

